

szükség van olyan kutatásokra, amelyek segítenek jobban megismerni és megérteni azokat a kihívásokat, amelyekkel a pedagógusszakmánál szembe kell néznie Erdélyben. Ugyanakkor, jelen kutatásunk keretei között maradván, a későbbiek során terveink között szerepel újabb, más szempontok alapján készülő elemzések elkészítése is, amelyek más háttérváltozók és összefüggések mentén próbálnak rávilágítani az erdélyi magyar pedagógusképzés jellemzőire és a pedagógushallgatók preferenciáira, véleményére.

Morvai Tünde

Az új szlovákiai magyar pedagógus generáció

A kutatás módszertana

Szlovákiában magyar nyelven felsőfokú óvodapedagógusi és tanári képzés megszerzésére két helyszínen van lehetőség. Az egyik helyszín a Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara (a továbbiakban: KFE KEK) Nyitrán, ahol a magyar nyelvű pedagógusképzés több mint ötvenéves múltra tekint vissza. A másik helyszín a 2004-ben alakult Selye János Egyetem Tanárképző Kara (a továbbiakban: SJE TK) Komáromban. Az óvodapedagógus képzés a kilencvenes évek közepéig középfokú pedagógiai intézményekben történt, a kilencvenes évek közepétől kezdődött el felsőfokon is. Magyar nyelven jelenleg Losoncon, a Pedagógiai és Szociális Akadémián, valamint Szencen, a Szenczi Molnár Albert Magyar Tanítási Nyelvű Gimnáziumban és Szakközépiskolában folyik középfokú óvo- és pedagógusképzés. Kutatásunk során a teljeskörű lekérdezésre törekedtünk, mind a négy korábban nevesített szlovákiai magyar óvo- és pedagógusképzéssel foglalkozó intézményt felkerestük, és diákjaikat, illetve hallgatóikat a kérdőív kitöltésére kértük. Összesen 336-an töltötték ki kérdőívünket, ebből 257 egyetemi hallgató és 79 középiskolás diák. Az egyetemeken a levelező tagozatos hallgatókat is megkerestük, középiskolai szinten egyik intézmény sem működtetett levelező tagozatot, azonban a 2015/2016-os tanévtől ezt a hiányt a szenci intézmény pótolni készül.

1. táblázat. A lekérdezés helyszínei és a minta elemszáma

Az intézmény neve	Válaszadók száma
Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara	61
Selye János Egyetem Tanárképző Kara	196
Pedagógiai és Szociális Akadémia	43
Szenczi Molnár Albert Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium és Szakközépiskola	36
Összesen	336

A pedagógusjelöltek általános szocio-demográfiai jellemzői

A pedagógus szakma elnőiesedése nemzetközi tendencia. Szlovákiában a legutóbbi TALIS felmérés eredményei alapján ez egyre fokozódó jelenség. Míg a vizsgálatban résztvevő országok pedagógusainak 68%-a nő, Szlovákiában ez az arány 82%-os. Mintánk nemi megoszlása (94% nő, 6% férfi) előrevetíti a pedagógus pálya elnőiesedésének további mélyülését. A felmérés alanyai az iskola előtti nevelési (ISCED 0), illetve az alapfokú (ISCED1) oktatási intézmények leendő pedagógusai lesznek, ahol a legmagasabb a nemi aránytalanság. Szlovákiában tíz évvel korábban az OECD oktatási jelentése alapján az óvodapedagógusok 99,9%-a volt nő, az alsó tagozaton 92%, a középiskolai tanárok körében ekkor még többségben voltak a férfiak (52%), azonban a 2012-es adatok alapján már a nők felülprezentáltak (58%).¹ A pedagógus szakma – hasonlóan a nemzetközi és országos trendekhez – a szlovákiai magyar közegben is a nők számára vonzó. A pedagógus professzió válsága az 1970-es években kezdődött, a válság okaira keresett magyarázatok között a szakma elnőiesedését társadalmi, pedagógiai és pszichológiai szempontból is az egyik alapproblémaként fogalmazták meg, mely azóta is tovább gyűrűzik.² A férfiak alacsony érdeklődése a pedagógus foglalkozás iránt szoros összefüggésbe hozható az alacsony pedagógusbérekkel. A nemek közti egyenlőtlenségek jól kirajzolódnak a jövedelmi viszonyok alakulásában, azon túl, hogy egy-egy szakmán belül is alacsonyabb a nők bére, az elnőiesedett szakmák kifejezetten nem biztosítanak kedvező kereseti lehetőséget.³ A OECD 2014-es oktatási jelentése alapján, mely 2012-es adatokat vesz figyelembe, a vizsgált országok közül Szlovákiában a legalacsonyabb a pedagógusbér, a szomszédos államok közül Magyarország

¹ Az OECD Oktatási Jelentése, Szlovákia. 2013. Letöltés helye: <http://www.oecd.org/slovakia/TALIS-Country-profile-Slovak-Republic.pdf>; letöltés ideje: 2015. 07. 30.

² Deák Zsuzsa – Nagy Mária: *Társadalmi és szakmai mobilitás*. 2009. Letöltés helye: <http://www.ofi.hu/tudastar/tanari-palya/tarsadalmi-szakmai>; letöltés ideje: 2015. 07. 30.

³ Háber Judit: A pedagógusnők helyzete, egy pálya elnőiesedése. In: Meleg Csilla (szerk.): *Iskola és társadalom*. JPTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszéke: Pécs. 1999. 149-158.

előzi meg, azonban Lengyelországot kivéve a többi kelet-közép-európai ország is az utolsók között található e tekintetben.⁴

Az egyetemi hallgatók életkorát tekintve elmondhatjuk, hogy nappali tagozaton 95%-ban az 1991 és 1996 között születettek dominálnak, tehát azok, akik a középiskola befejezését követően kezdték meg tanulmányaikat, átlagéletkoruk 22 év. Egy 2011-ben készült Eurostudent elnevezésű kutatás az európai országok egyetemistáinak átlagéletkorát vizsgálta, melynek eredményeként több modellt állított fel. A szlovákiai magyar pedagógushallgatók a francia modellbe illeszkednek, ahol az egyetemisták átlagéletkora 21,5 év. Ez a fiatal kor arra enged következtetni, hogy a középiskola befejezését követően a hallgatók elsődleges célja megszerezni a felsőfokú diplomát, majd ezt követően kilépni a munkaerőpiacra. A dániai egyetemek hallgatói a legidősebbek, átlagéletkoruk 26,6 év, ők azok, aki az érettségi megszerzése után utazgatással, vállalkozással töltik az idejüket, s csak ezt követően kezdik meg felsőfokú tanulmányaikat.⁵ Levelező tagozaton a szórás sokkal nagyobb, a legidősebb hallgató 1956-ban, a legfiatalabb 1998-ban született, az átlagéletkoruk 32 év. A középiskolába járó generáció átlagéletkora 18 év, ők a 16-20 év közötti korosztály.

A nappali és levelező tagozatos hallgatók közti különbség életkörülményeiben is kimutatható, az előzőek kétharmada szüleivel él egy lakásban/házban, míg az utóbbiak közel kétharmada saját lakásban/házban lakik. A szülőktől való különélés összefüggésbe hozható a családi állapotbeli különbségekkel, a nappali tagozatos hallgatók 4% él élettársi/házastársi kapcsolatban, ellenben a levelező tagozatos hallgatók 58%-a. Az említett Eurostudent felmérésben az olasz egyetemisták laknak a legnagyobb arányban (háromnegyedük) egyetemi éveik alatt szülői házban, a franciák fele, a Skandináv-országokban, Nagy-Britanniában, illetve Németországban viszont csak minden harmadik hallgató.

⁴ Az OECD 2014-es Oktatási jelentése. 2014. Letöltés helye: <http://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf>; letöltés ideje: 2015. 07. 30.

⁵ National Geographic: *Idősebbek az észak-európai egyetemisták*. 2011. Letöltés helye: http://www.ng.hu/Civilizacio/2011/12/idosebbek_az_eszakeuropai_egyetemistak_; letöltés ideje: 2015. 09. 01.

A szülőktől való függés nem csupán a lakhatás terén van jelen a nappali tagozatos hallgatóknál, hanem anyagi viszonylatban is, ugyanis a hallgatók háromnegyede egyáltalán nem dolgozik, egynegyedük pedig szinte kizárólag (1% teljes állású foglalkoztatott) részmunkaidőben vagy alkalmi munka keretében tesz szert valamilyen keresetre. A levelező tagozatos hallgatók 89%-a rendelkezik munkaviszonnyal, közülük 90% főállásban dolgozik. Nem meglepő adat, hogy a legtöbb (72%) levelező tagozatos hallgató az oktatási szférában tevékenykedik, vagyis a pedagógus diploma megszerzését követően vélhetően folytatni fogja munkáját ugyanabban a szférában, feltehetően magasabb jövedelmi kategóriában, a felsőfokú végzettség ugyanis növeli a pedagógusbért. Az intézmény-, illetve szakválasztás motivációjának vizsgálatánál ezt a kérdést később más aspektusból még elemezni fogjuk.

A szlovákiai magyar pedagógusjelöltek szüleinek iskolai végzettsége alapján elmondhatjuk, hogy alacsonyabb társadalmi státuszból rekrutálódnak. Mind az apák (8%), mind az anyák (7%) körében alacsony a felsőfokú végzettséggel bírók aránya. A legtöbb szülő érettségivel végződő középiskolában végezte középfokú tanulmányait (az apák 56%-a, az anyák 65%-a). A középiskola-típusok közül a szakközépiskolában végzettek felülprezentáltak (az apák 49%-a, az anyák 52%-a), a gimnáziumban szerzett érettségi érthető módon ritkább, Szlovákiában ugyanis a gimnázium számít az egyetemre készülő hallgatók legeredményesebb felkészítő intézményének. Különösen érvényes volt ez a felsőoktatási expanzió kiteljesedése előtt, amikor vizsgált alanyaink többségének szülei végezték középfokú tanulmányaikat. Az apák közel egyharmada szakmunkásképzőt végzett, vagyis érettségi vizsgával sem rendelkezik. A szülők jellemzően a kereskedelem/szolgáltatás szektorban dolgoznak (az apák 63%-a, az anyák 47%-a), minden tizedik megkérdezett anyja az oktatásban foglalkoztatott, az apák esetén ez a szám elenyésző.

A pedagógushallgatók iskolai útjának vizsgálatánál fontosnak tartottuk megkérdezni a szülők nemzetiségét. Az etnikailag vegyes házasságból származó diákok aránya 15%, azonban olyan alanyok is bekerültek mintánkba, akiknek mindkét szülője szlovák nemzetiségű (7%). A vegyes és a homogén magyar házasságból származó hallgatók középiskolájának tannyelv-választása között nem találtunk összefü-

gést. Összességében az egyetemisták 93%-a magyar tannyelvű középiskolában fejezte be tanulmányait. Ez az arány magasabb a szlovákiai magyar átlagnál, figyelembe véve, hogy a szlovákiai magyar középiskolás korú populáció 67%-a folytatja tanulmányait anyanyelvű középfokú képzésben.⁶ Az általános iskola és a középiskola közötti szlovákról magyarra történő tannyelv-váltás nagyon ritka jelenségnek számít. Ezt vizsgálatunk is bizonyítja, ugyanis a középiskolás válaszadók mindegyike magyar tannyelvű általános iskolába járt. A pedagógus pályára készülők tehát az alapfoktól a felsőfokig a kisebbségi magyar tanulási útvonalat követik, melyet előreláthatóan a tanítási útvonalukon is folytatni szeretnének.

A két középfokú intézmény regionális vonzáskörrel bír. A losonci középfokú intézményben főként a közép- és kelet-szlovákiai magyar lakta járások településeiről járó diákok tanulnak, a 49 diákból csupán egy diák állandó lakhelye található a nyugat-szlovákiai Érsekújvári járásban. A szenci középiskola vonzáskörzete a nyugati magyar lakta járásokra korlátozódik, csupán egy diák utazik tanulmányi céllal a kelet-szlovákiai Kassáról Szencre.

Mindkét vizsgált egyetem Nyugat-Szlovákiában működik, hallgatóinak lakhelye szerint némi különbség látható: feltételezhetően földrajzi közelség kapcsán is, a komáromi járásból választják legtöbben a Selye János Egyetemet (a hallgatók 34%-a), az Érsekújvári járásból jár a diákok 15%-a, a Dunaszerdahelyi járásból pedig a hallgatók 14%-a. A nyitrai KFE KEK hallgatói elsősorban a Dunaszerdahelyi járásból (32%) rekrutálódnak, másodsorban az Érsekújváriból és a Komáromiból (13-13%). Nem meglepő eredmény, hogy a magyar tannyelvű pedagógusképzést a három legnagyobb számú magyar járásból választják a legtöbben, hiszen a szlovákiai magyarok fele ebben a három járásban él. Az érdekesség a hallgatók lakhely szerinti megosztásában a Dunaszerdahelyi járás hallgatóinak viszonylagosan alacsony reprezentativitása a komáromi SJE-n.

⁶ Papp Z. Attila: Kisebbségi magyarok oktatási részvételének értelmezési lehetőségei. *Educatio*, 2012. 1. 3–23.

A pedagógusjelöltek tanulmányi teljesítménye

Kutatási kérdéseink között szerepelt a diákok/hallgatók tanulmányi eredményeinek megismerése. Egyrészt arra kértük a válaszadókat, hogy egy négyfokú skálán ítélik meg milyen képességű tanulónak tartják magukat, másrészt viszont az utolsó befejezett félévi átlageredmény feltüntetésére is megkértük őket. Az önértékelési skálán a legtöbben jó képességű (53%) tanulónak ítélték meg magukat, 40%-uk közepesnek, 6% kitűnőnek, és összesen két megkérdezett (0,6%) minősítette magát gyenge tanulónak. Amennyiben az utolsó félévi átlagokat nézzük, láthatjuk, hogy a válaszadók lényegesen alulértékelték magukat a tényleges számszerű átlageredményeikhez képest. Átlag szerint a diákok/hallgatók egyharmada kitűnő tanulónak mondhatja magát, 56%-a jónak, 9%-a közepesnek és 2%-a gyengének. Kis számban fordul elő (5 fő) az átlageredmény alapján gyengének számító válaszadó, az önbevalláson alapuló értékelésen azonban csak 2 diák gondolta magát gyenge tanulónak. Ellenben a jobb képességű diákok inkább negatívabban értékelték magukat. A középiskolások és az egyetemisták utolsó féléves átlageredményei között különbség látható: a hallgatók magasabb arányban rendelkeznek kiváló minősítéssel (37%) mint a diákok (20%). A diákok egynegyede közepes és gyenge teljesítményű, a hallgatók körében ez az arány 6%. Az átlageredményekből kiolvasható a hallgatók egyetemi teljesítményének magasabb szintje a középiskolás átlagokhoz képest, a hallgatók és diákok önértékelésében azonban nem mutatható ki szignifikáns különbség. A diákok önértékelése ezek alapján eredményeikhez képest pozitívabb, mint a hallgatóké. Miután a felsőfokú tanulmányok megkezdésének feltétele az érettségi vizsga megléte, megkérdeztük a hallgatókat az érettségi vizsga átlageredményéről. A legtöbb hallgató jó minősítésű (58%) érettségi vizsgaeredményt ért el, 31%-uk kitűnő, 11%-uk közepes és egy hallgató gyenge érettségi átlaggal fejezte be a középiskolát. Az érettségi átlageredmény hatással van a hallgatók tanulmányi eredményeire, a középiskolát eredményesebben teljesítő hallgatók az egyetemen is jobb eredményeket érnek el.

A pedagógusjelöltek időbeosztása

Az egyetemisták és a középiskolások időfelhasználását vizsgálva az eltérő oktatási struktúrának köszönhetően a tanórákon való részvétel óraszám a középiskolásoknál kétszer olyan magas, mint az egyetemre járó hallgatóknál. Nem ilyen mértékű a különbség a két csoport nem tanulmányi célú internet- és számítógép használatra szánt ideje egy héten, a diákok azonban hét órával többet szánnak erre a tevékenységre. Ellenben a tanulmányaikhoz több időt használják az internetet és a számítógépet az egyetemisták (8 óra a hallgatóknál/ 6 óra a diák között).

2. táblázat. Egy átlagos héten (hétfőtől vasárnapig) körülbelül hány órát fordítasz összesen az alábbi tevékenységekre?

	Hallgató	Diák
Alvás	49	46
Tanórákon való részvétel	16	33
Családi (ház körüli és háztartási) munkában való részvétel	13	9
Nem tanulmányokhoz kapcsolódó internet- és számítógép használat	12	19
Tévézés, filmnézés	10	8
Szórakozás a barátokkal	9	16
Házi feladatok elkészítése, tanulás	8	8
Tanulmányokhoz kapcsolódó internet- és számítógép használat	8	6
Utazás az egyetemre és haza	6	7
Hobbi	6	9
A házi feladaton túlmenő olvasmányok, ismeretszerzés	4	6
Nem a tanulmányaikhoz kapcsolódó könyv- és újságolvasás	4	6
Sportolás	4	6
Közös szakmai munka évfolyamtársakkal	3	1
Konzultáció tanárokkal	2	3

A diákok szabadidejükben nem tanulmányi céllal a hagyományos ismeretszerzésre, mint a könyv- és újságolvasásra több időt szánnak (4 óra a hallgatóknál/ 6 óra a diákoknál). A szabadidős tevékenységek

közül a diákok az internet- és számítógép használat után a legtöbb időt a barátaikkal töltik (16 óra), ezt követően átlagosan heti 9 órát hódolnak hobbiainknak, 8 órát tévéznek és filmet néznek, a sportolásra szánt idejük ettől kevesebb, heti 6 óra. Az egyetemi hallgatók szabadidejüket más időrendben osztják be, mint a középiskolások, a tévézés és filmnézés az a tevékenység, melyre több időt fordítanak (a hallgatók 10 órát/ a diákok 8 órát), azonban a többi szabadidős elfoglaltságra kevesebb időt szánnak (a sportolásra vagy egyéb hobbira is csak heti 4 órát fordítanak).

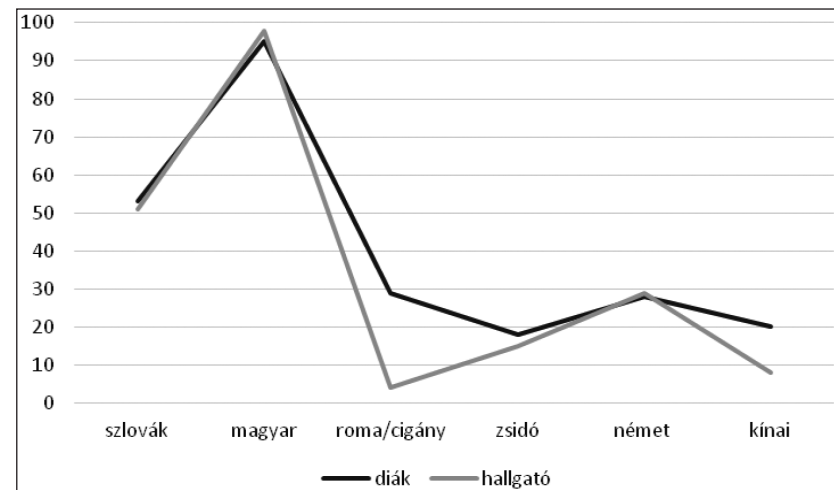
A pedagógusjelöltek és az interkulturalitás

A szlovákiai magyarok nemzeti kisebbségségként élnek Szlovákia területén, ezért mint kisebbségi létben élőket különösen fontosnak tartottuk megkérdezni alanyainkat más népcsoportokhoz való hozzáállásukról, interkulturalitásuk szintjéről. Az úgynevezett Bogardus-skálán hat különböző nemzetiséget (szlovák, magyar, roma, zsidó, német, kínai) soroltunk fel, s arra kerestük a választ milyen legközelebbi viszonyt tudnának ezekkel a nemzetiségekkel leginkább elfogadni. A két ember közötti legszorosabb köteléket, a házasságot 97%-uk magyar nemzetiségűvel fogadná el, 51%-uk az országban élő többségi, szlovák nemzetiségű polgártársával is elképzelhetőnek tartaná a házasságot. A szlovákok után a németekkel a legtoleránsabbak a válaszadók, 28%-a házasságot is kötne velük. A legkevésbé toleránsak a roma etnikumúakkal, akikkel a megkérdezettek 23%-a semmilyen emberi kapcsolatot nem fogadna el. Minden tizedik válaszadó a zsidó és kínai embertársával sem tudna semmilyen viszonyt elfogadni. Szignifikáns különbség észlelhető a középiskolások és hallgatók között a romák elfogadását illetően. Korábbi kutatások azt bizonyítják, hogy az életkor és az iskolai végzettség az előítéletesség között összefüggés van, a kor előrehaladtával és a magasabb iskolai végzettséggel ez tompul, esetünkben épp az ellenkezője bizonyított.⁷ A középiskolások 29%-a elfogadna házastársnak

⁷ Nagy Péter Tibor: Az egyetemisták a szülei és a zsidó nem zsidó vegyesházasság. *Iskolakultúra*, 2015. 3. 47-55.

romát, míg az egyetemisták esetén ez az arány 4%. A középiskolások azonban nem csak a romákkal, hanem szinte mindegyik más népcsoportokkal is magasabb arányban fogadnának el legközelebbi viszonyként házastársi köteléket.

1. ábra. Elfogadnád-e házastársnak az alábbi népcsoport egyik tagját?

A pedagógushallgatók intézményválasztási szempontjai

A megkérdezettek körében az intézmények elsődleges vonzereje a magyar nyelven tanulás lehetőségében rejlik, csak azt követi a szakma iránti érdeklődés. Táblázatunkban (ld. 3. táblázat) a hallgatók és diákok véleményének összesítése látható, azonban a középiskolás diákok motivációját külön is megvizsgálva az első helyen az érdeklődési kör szerepel. Ugyanez a különbség tapasztalható a nappali és levelező tagozatos hallgatók között, utóbbiak a középiskolás hallgatókhoz hasonlóan az intézményválasztás elsődleges motivációjának az érdeklődési körüknek megfelelő diploma megszerzését tartják. Az, hogy szinte egyáltalán nincs relevanciája annak a tényezőnek, hogy valakit nem vennének fel a vizsgált intézményekbe nem meglepő, lévén minden vizsgált intézmény a létszámok csökkenésének megállításáért küzd. A losonci szakközép-

iskolában három évvel ezelőtt nem tudtak magyar osztályt indítani, egy év megszakítással azonban a következő két évben újra sikerült elegendő számú diákot toborozni, és elindítani az első évfolyamot. Nyitrán a levelező tagozatos képzés van kifutó stádiumban, harmadik éve érdeklődés hiányában nem nyílik levelező tagozaton óvó- és tanítóképző szak. Az intézményekbe való bejutáshoz a versenyvizsgáztatás vagy az eddig elért iskolai teljesítmény alapján történő szelekciós mechanizmus fel sem merül, gyakorlatilag minden jelentkező korábbi iskolai teljesítményétől függetlenül megkezdheti tanulmányait.

3. táblázat. Az intézmény kiválasztásakor az alábbi szempontok mennyire befolyásoltak?

Az intézményválasztás motivációi	Átlag
Magyarul akartam tanulni, hogy mindent tökéletesen megértsék	1,91
Az érdeklődési körömnnek megfelelő diploma megszerzésére itt nyílt lehetőség	2,02
Az oktatók jól képzettek	2,60
A választott intézménynek jó a hírneve	2,62
Közel van a lakóhelyemhez	2,72
A nemzeti identitásom megerősítése	2,74
A munkahelyemen szükségem van erre a képesítésre	2,91
Barátaim is itt tanultak	2,93
Egyetemista élet	3,17
Úgy hallottam, jól el lehet helyezkedni a képzés után	3,17
Hogy megtanuljak szlovákul	3,36
A város vonzott	3,43
Csak diplomát akartam szerezni, mindegy milyen szakon	3,46
Nem tudtam mit akarok pontosan, gondolkodási időt akartam nyerni	3,57
Úgy hallottam, kevés erőfeszítéssel elvégezhető a képzés	3,60
A családom több tagja is itt tanult	3,64
Olcsó a képzés	3,65
Ösztöndíj lehetőség miatt	3,87
Máshová nem vettek fel	3,90

Magyarázat: 1-teljes mértékben, 2-inkább igen, 3-inkább nem, 4-egyáltalán nem

A középiskola kiválasztásánál a szülők még szerepet játszanak, a diákok 52%-a nyilatkozta azt, hogy a szüleivel együtt döntötte el melyik középiskolába fog járni, 50%-uk maga döntött, a barátok (11%) kevésbé

befolyásolták a döntést, mint a diákok tanárai, 17%-uk számára azonban korábbi tanárai javaslata volt meghatározó az intézményválasztáskor. Az egyetemisták háromnegyedénél a döntés önálló, a szülőkkel való közös döntés kevésbé jellemző (29%), a barátok (10%) viszont nagyobb hatást gyakorolnak, mint a tanárok (4%).

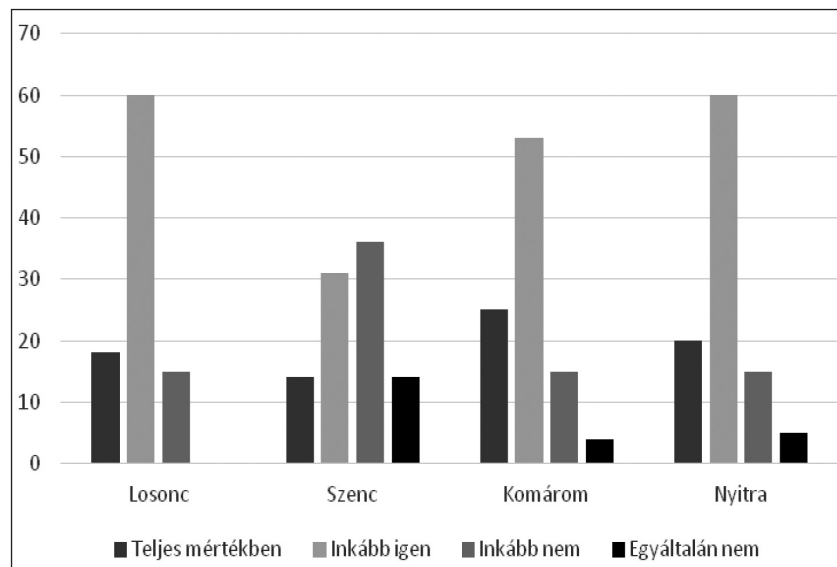
Az intézménnyel és a képzéssel való elégedettség

A négy intézmény diákjainak/hallgatóinak véleménye alapján elmondható, hogy három esetében a válaszadóknak több mint háromnegyede inkább elégedett, illetve teljes mértékben elégedett az oktatás színvonalával. Losoncon nem volt olyan diák, aki egyáltalán nem lett volna elégedett az iskolában folyó oktatás színvonalával. A szenci diákok több mint fele (51%) viszont inkább nem vagy egyáltalán nem gondolja úgy, hogy magas szintű oktatás zajlik iskolájában. Szencen az óvópedagógia és nevelői szak négy évvel ezelőtt, a 2011/2012-es tanévtől indult el, mikor is a korábban gimnáziumként, leány szakközépiskolaként és vállalkozói szakkal működő intézmény egy új szakkal bővítette profilját. Az új szakról még nem került ki végzős diák, az idei évben érettségizett az első évfolyam, minden eddigi évfolyamot gyakorlatilag kísérleti csoportként oktattak, a diákoktól való visszajelzés vélhetően az intézmény oktatási színvonalának növelését eredményezi.

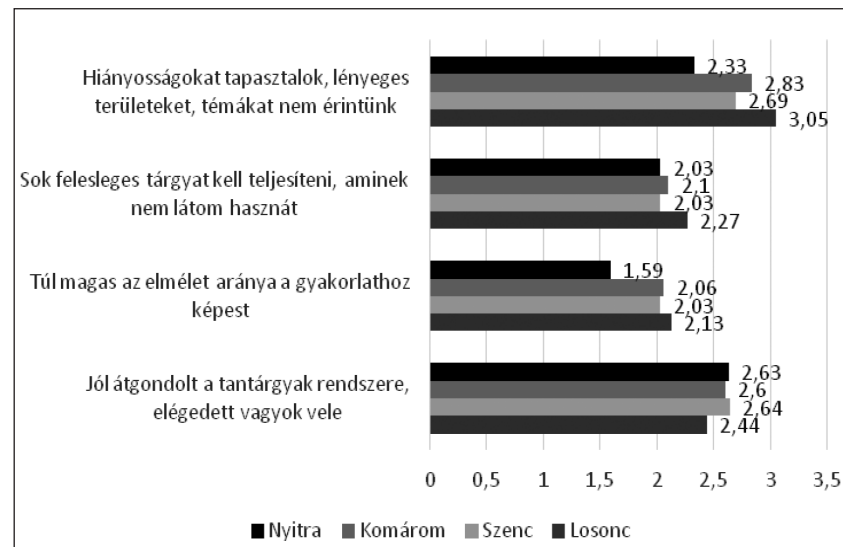
Az oktatási intézmények értékelésére több szempontot figyelembe vettünk: egyrészt megkérdeztük válaszadóinkat általánosságban mennyire elégedettek a képzéssel, másrészt az infrastrukturális ellátottság, a tanárok oktatáshoz való viszonyulása, a tanítási gyakorlat és végül a saját pedagógus kvalitásaik fejlődésének értékelésére kértük őket.

A képzéssel való elégedettség mérésére öt állítást fogalmaztunk meg, melyeket megkérdeztünk értékelni kellett. Adatközlőink leginkább az elméleti oktatás magas arányát nehezményezik a gyakorlatihoz képest, különösen a nyitrai egyetemisták gondolják ezt problémának. A tantárgyak rendszerével kapcsolatban a diákok/hallgatók negatívan vélekednek ugyanúgy, ahogy arról is, hogy sok felesleges, később nem hasznosítható tárgyat kell tanulniuk. Annak ellenére, hogy az oktatás

2. ábra. Mennyire értesz egyet azzal, hogy az intézményben magas színvonalú oktatás zajlik?

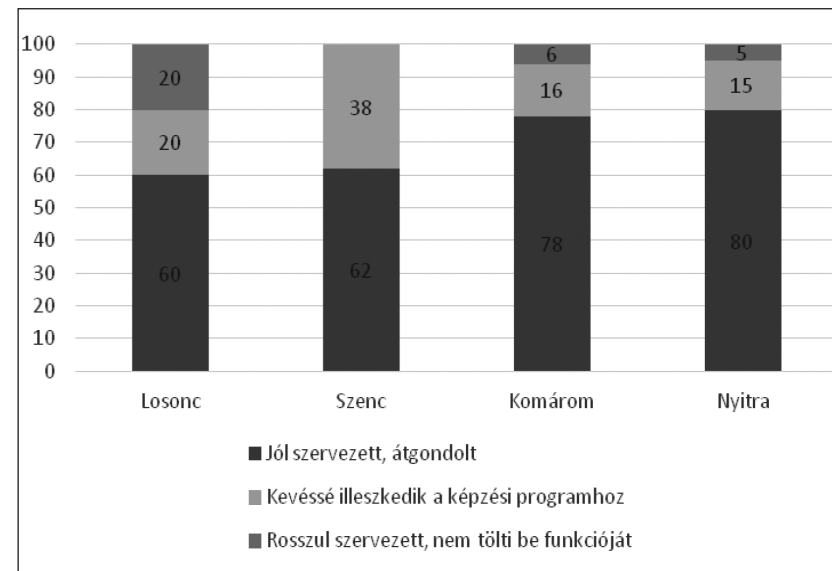
3. ábra. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

Magyarázat: 1-teljes mértékben, 2-inkább igen, 3-inkább nem, 4-egyáltalán nem

színvonalával a losonci diákok nem voltak elégedettek, mégis ők gondolják a leginkább úgy, hogy nem tapasztalnak hiányosságokat, lényeges területekről nem maradnak le a képzés során. Az elméleti és gyakorlati képzés összhangjának megteremtése a pedagógusképzés egyik nagy kihívása. Nemzetközi szinten ezt a problémát egyrészt úgy próbálják orvosolni, hogy a pályakezdő pedagógusok számára a gyakorlatban való járatlanságukat a munkába állás első éveiben nyújtanak segítséget.⁸ A diákok/hallgatók több mint kétharmada részt vett már tanítási gyakorlaton: a középiskolások mindannyian, az egyetemistáknak viszont a 39%-a még nem. A tanítási gyakorlaton részt vevő alanyaink számára konkrét kérdéseket fogalmaztunk meg a tanítási gyakorlattal való elégedettségről általában, valamint a gyakorló iskola/óvoda pedagógusaival való együttműködés mikéntjéről.

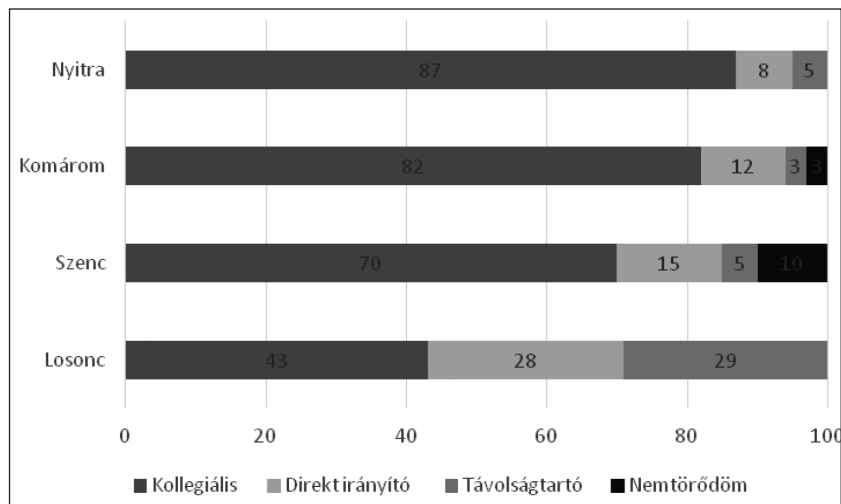
4. ábra. Milyennek találtad a tanítási gyakorlatot?

⁸ Fejes József Balázs – Szűcs Norbert: *Pedagógusképzés és hátránykompenzálás*. 2013. Letöltés helye: http://www.staff.u-szeged.hu/~fejesj/pdf/Fejes-Szucs_2013_Pedkepzes-hatranypomp.pdf; letöltés ideje: 2015. 09. 06.

A tanítási gyakorlat megítélésében a felsőfokú és középfokú intézmények között különbség tapasztalható. Az egyetemisták mindkét vizsgált helyszínen magasan arányban (Komárom 78%, Nyitra, 80%) tartják a tanítási gyakorlatot jól szervezettnek, átgondoltnak. Szencen a legalacsonyabb fokú az elégedettség, ennek okai között kereshetjük a fenn már említett rövid intézményi múltat az óvópedagógus képzés terén, vélhetően még nem alakult ki a fogadó intézményekkel a megfelelő szintű kapcsolat. Annak ellenére, hogy a losonci diákok többsége (60%) úgy véli, megfelel számára a tanítási gyakorlat, minden ötödik diák kifejezetten rosszul szervezettnek tekinti, mely nem tölti be a részükről elvárt tényleges funkciót. Az egyetemi szintű képzésben a tanítási gyakorlat magasabb fokozatú, emellett az óvodák/ iskolák pedagógusai is inkább tekintik az egyetemistákat kollégának, mint a középiskolásokat. A losonci diákok érzékelik legkevésbé partneri viszonyukat a befogadó intézményeik pedagógusaival, úgy vélik, hogy a pedagógusok velük szemben direkt irányító (28%) vagy távolságtartó magatartást tanúsítanak. A szenci iskola tanítási gyakorlatainak helyszínein jelenik meg a legmagasabb arányban a nemtörődöm, közönyös viszony.

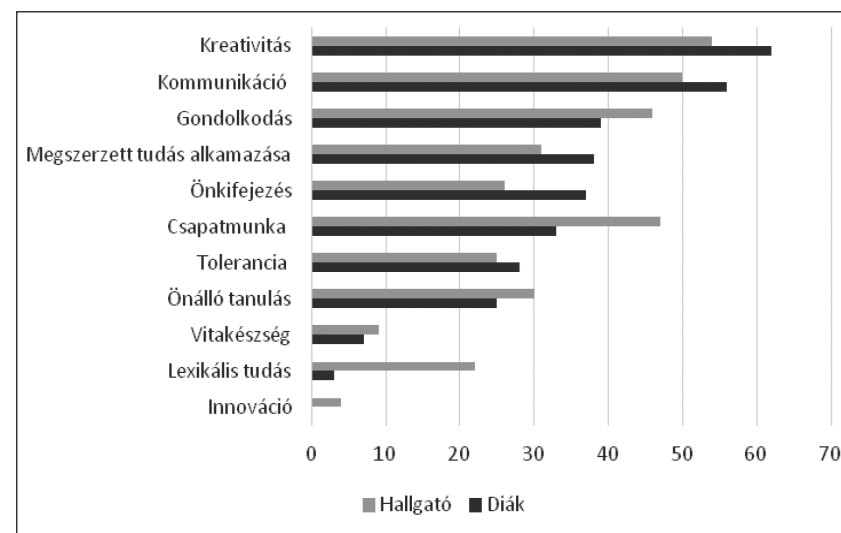
5. ábra. Milyennek ítéled meg a tanítási gyakorlati idő alatt az iskolai pedagógussal való együttműködést?

Az elméleti képzést illetően a tanítási órák, illetve az egyetemi előadások, szemináriumok légkörére vonatkozóan az egyetemisták a pozitív jellemzőket (92%), a kölcsönös tiszteletet és a közvetlenséget emelték ki, a középiskolások többsége (75%) szintén pozitívan értékelte a tanórák légkörét, azonban a diákok 11%-a megfélemlítést érez az órákon.

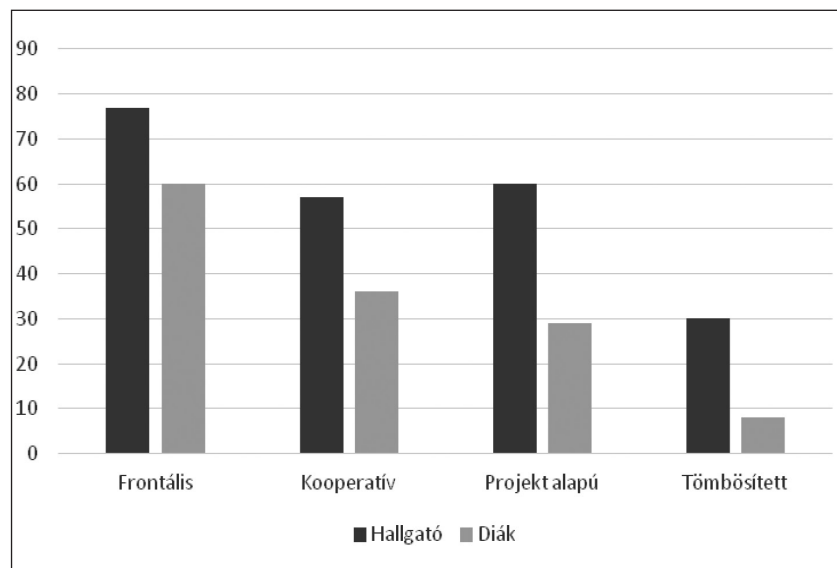
Szorosan kapcsolódik a képzéssel való elégedettség kérdésköréhez a képzés során az általános képességek fejlődési szintjének megítélése. Tizenegy felsorolt képességből választották ki a diákok/hallgatók azt a hármat, mely megítélésük szerint tanulmányi idejük alatt a leginkább fejlődött. A középiskolások a kreativitás, a kommunikáció és a gondolkodási készségeik szintjén tapasztaltak előrelépést. Az egyetemisták esetén az első két helyen szintén a kreativitás és a kommunikáció szerepel, a harmadik helyen viszont a csapatmunkára való képességeikben fedeztek fel fejlődést eddigi egyetemi tanulmányaik alatt. Azonban a két csoport között ezek a különbségek nem szignifikánsak, az egyetemisták esetén is a gondolkodás szerepel a negyedik helyen. Az iskolai életút különböző szakaszaiban vesznek részt a diákok/hallgatók, különböző tanítási módszerekkel találkoznak, mégis azonos képességeket látnak magukban fejlődni.

6. ábra. Megítélésed szerint mely képességeid fejlődtek leginkább a képzés során?

A lexikális tudás megszerzése a diákok körében nem jellemző, míg a hallgatók közül minden ötödik azt gondolja ezen a területen fejlődött tanulmányi éve alatt. Mindkét csoport esetén az innováció az a képesség, amely a legkevésbé fejlődött, sőt a diákoknál meg sem jeleníthető a fejlődés értéke.

7. ábra. Milyen tanulásszervezési módszerekről tanultál?

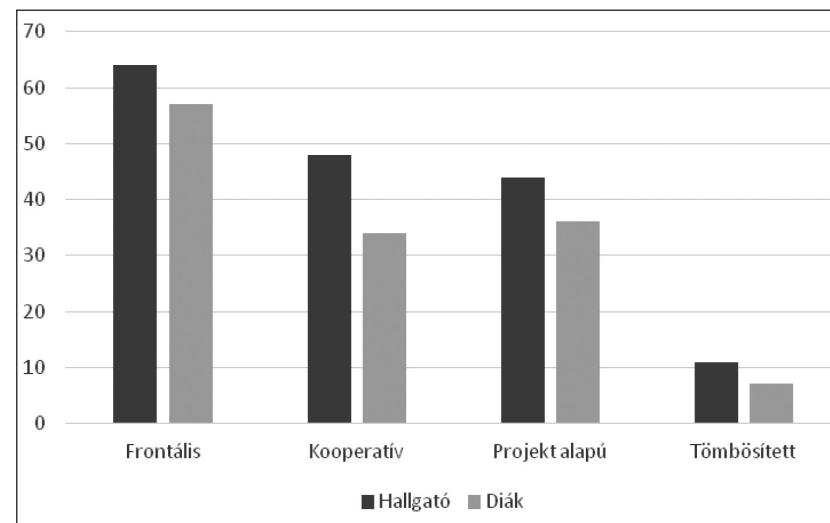

Az egyik kérdéskörben felsoroltuk a legismertebb tanulásszervezési módszereket, s arra kértük a válaszadókat jelöljék meg mely módszerekről tanultak, illetve mely módszert használnák oktatói tevékenységük során. A középiskolások közül az első évfolyam még nem tanult az említett módszerekről, az egyetemisták 94%-a viszont ismer a módszerek közül legalább egyet. A szlovákiai oktatásban a leggyakrabban használt módszer a frontális oktatás. Nemzetközi kutatások igazolják a hagyományos, frontális tanulási forma alacsony hatékonyságát. A tudás alapú társadalomban való aktív részvételre, a kognitív és szociális képességek fejlesztésének eléréséhez korszerűtlen a pedagógus ismeretközlő a diák ismeretbefogadó szerepének kizárólagos volta egy

tanóra keretében.⁹ Ennek ellenére elmondható, hogy a pedagógusjelöltek ezt ismerik a legjobban, a frontális oktatáshoz képest az alternatív módszerek mindkét csoportban kevésbé ismertek.

A képzés során megismert módszerek közül a legismertebb frontális oktatásra fogékonyak a leendő pedagógusok távolabbi oktatói tevékenységük során. Ez arra enged következtetni, hogy egyelőre az alternatív módszerek nem tudnak jelentősebb teret hódítani a szlovákiai magyar oktatási intézményekben.

8. ábra. Milyen tanulásszervezési módszert használtál oktatói tevékenységed során?

Szorosan kapcsolódik ehhez a problémához egy másik kérdésblokkban feltett kérdés, melyben a válaszadókat arra kértük értékeljék mennyire fejlődtek bennük a felsorolt pedagógiai kvalitások. Ebben az esetben az új technológiák megismerésével kapcsolatos válaszok mérvaadóak. A középiskolások fele nem gondolja azt, hogy ez irányú pedagógiai képességei fejlődtek volna, az egyetemisták 55%-a viszont úgy véli

⁹ Óhidy Andrea: Az eredményes tanítási óra jellemzői. Kooperatív tanulási formák az oktatásban. *Új pedagógiai szemle*, 2005. 12. 100-108.

az új technológiák megismerésével fejlődtek készségei a képzés során. A 4. táblázatban a hallgatók válaszai alapján sorba raktuk a pedagógiai kvalitások terén elért fejlődés értékelését. A hallgatók elsődlegesen a szaktárgyakhoz köthető tudásban gazdagodtak a leginkább, ide tartozik a módszertan és a tartalmi ismeret is. A szakmai készségek elsajátítása után a tanulókat közvetlenül érintő pedagógiai kvalitásaik fejlődését értékelik pozitívnak.

4. táblázat. A képzés során az alábbi felsorolt pedagógusi kvalitások mennyire fejlődtek benned?

Pedagógus kvalitás	Hallgató	Diák
Szaktárgyi tudás	1,87	2,17
Szaktárgymódszertan	2,09	2,42
Tantárgyi tartalmak és követelmények ismerete	2,11	2,44
A diákok viselkedésének kezelése, fegyelmezés	2,34	2,32
A tanulók értékelésének gyakorlata	2,37	2,96
A tanításhoz szükséges számítógépes ismeretek	2,4	3,29
Tantervközi készségek tanítása (problémamegoldás, a tanulás tanulása)	2,49	2,7
Új technológiák az oktatásban	2,7	3,33
A diákok képességeinek felismerése, karrier tanácsadás	2,7	3,22
Speciális tanulási igényű gyerekek tanítása	2,98	3,68
Többkultúrájú, többnyelvű környezetben való oktatás	3,02	3,4
Egyéni tanrendben tanulók tanítása	3,08	3,94
Iskolai menedzsment, adminisztráció	3,12	4

Magyarázat: 1-teljes mértékben, 2-inkább igen, 3-inkább nem, 4-egyáltalán nem

A technológiai újítások, új technológiák bevezetése, a tanításhoz szükséges számítógépes ismeretek terén elsajátított készségekkel a hallgatók még inkább elégedettek voltak, a diákok ezzel ellentétben már nem gondolják azt, hogy előreléptek volna a felsorolt területeken. A kérdőív vége felé szerepel egy kérdés arra vonatkozóan, hogy képes lenne-e a válaszadó a magyaron kívül más nyelven is dolgozni. Ezt a kérdést a későbbiekben külön elemezzük, azonban most előrevetítenék az eredményekből annyit, hogy magas arányban érzik magukat a pedagógus-hallgatók képesnek arra, hogy az állam nyelvén is munkát vállaljanak.

Mivel a legtöbb megkérdezett pedagógusként szeretne elhelyezkedni, e tény előreláthatóan a többkultúrájú és többnyelvű környezetet feltételez. Az ebben a környezetben való helytállásra azonban, saját bevallásuk szerint, a képzés során nincsenek felkészítve, mint ahogy arra sem, hogy speciális igényű gyermekeket tanítsanak. Ez arra enged következtetni, hogy mind az egyetemeken, mind a középiskolák úgy készítik fel a jelölteket az osztálytermi munkára, hogy az átlagostól eltérő gyerekekkel való bánásmódot nem érintik, így az a kezdő nevelőknek/tanítóknak a későbbiekben gondot okozhat. A tanítási gyakorlaton már részt vett válaszadók megítélése szerint egy osztályban átlagosan 5-10%-ban fordulnak elő speciális igényű diákok, ennél több (10-15%) a viselkedési problémával küszködő diák.

Milyen a jó pedagógus?

Kutatásunk egyik célja volt felmérni a megkérdezettek körében a pedagógus szakmáról alkotott véleményüket. Válaszadóink nagy része még nem gyakorló pedagógus, így véleményét az elméleti tananyag, adott esetben a gyakorlati tanítási órán szerzett tapasztalatai vagy saját elképzelése szerint fogalmazta meg. A pedagógusjelöltek önmagukról, jelenlegi tanáraikról és egy ideális pedagógusról vázolnak fel képet akkor, amikor állításainkról véleményt alkotnak. Az alábbi kérdéssorból látjuk, hogy adatközlőink elsősorban a diákoknak szeretnének megfelelni, s legkevésbé sem gondolják azt, hogy feletteseik igényeit kellene kielégíteniük. A jelöltek fontosnak ítélik meg a tudásátadásban a hatékony módszertan alkalmazását. Az órán kívüli foglalkozást a diákok kevésbé tartják fontosnak, mint a hallgatók, de alapvetően mindkét csoport egyet ért azzal, hogy a diákokkal az iskolai tanórán kívül is foglalkozni kell. Megfogalmazott állításaink közül sem a diákok sem a hallgatók nem gondolják, hogy órán kívüli foglalkozást csak az iskola vezetőségének elrendelésére végezhetnek, ennek a kérdésnek a mérlegelésében elsősorban saját véleményükre támaszkodnak. A pedagógusok nagy kihívása a szakterületükön megjelenő eredmények folyamatos figyelése, a leendő pedagógusok szerint ezeket a friss eredményeket a pedagógusoknak kötelességük megismerni és azt felhasználni az órán.

5. táblázat. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

	Hallgató	Diák
A jó pedagógus úgy tart órát, hogy a diákok meg legyenek elégedve	1,3	1,25
A jó pedagógus minden órára külön felkészül	1,32	1,38
A legfontosabb, hogy az ismeretátadásban hatékony módszertant alkalmazzunk	1,35	1,65
A legfontosabb az, hogy szakterületünk alapvető ismereteit átadjuk a diákoknak	1,53	1,54
A szakterület friss eredményeit a pedagógus köteles megismerni és az órán felhasználni	1,74	1,91
A diákokkal az órákon kívül is foglalkozni kell	1,76	2,37
A jó pedagógus úgy tart órát, hogy felettesei meg legyenek elégedve	2,02	1,7
Órán kívüli foglalkozást csak az iskola vezetőségének elrendelésére végezhetünk	2,87	2,92

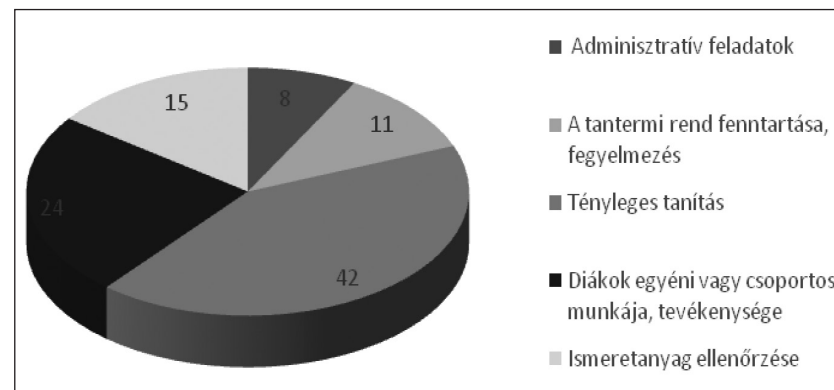
6. táblázat. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

	Hallgató	Diák
Pedagógusként az a feladatom, hogy elősegítsem a diákok önálló ismeretszerzését	1,44	1,57
A tanulóknak előbb lehetőséget kell adni arra, hogy gondolkozzanak gyakorlati problémák megoldásán, mielőtt a pedagógus megmutatja nekik a megoldást	1,45	1,75
A jó pedagógus megmutatja a diáknak a problémamegoldás helyes módját	1,59	2,1
A diákok abból tanulnak a legtöbbet, ha saját maguk találják meg a problémák megoldását	1,78	1,86
A gondolkodási műveletek elsajátítása és az összefüggések megértése fontosabb, mint a tanterv szerinti tárgyi tudás	1,83	2,06
A tanárok többet tudnak, mint a diákok, ezért nem szabad hagyniuk, hogy a diákok dolgozzák ki egy-egy probléma megoldását	3,45	3,2

A tanórákon való ismeretszerzés, probléma megoldási gyakorlatok különbözőek lehetnek a pedagógusok körében. A pedagógusjelöltek között nem uralkodik az a tekintélyelvű felfogás miszerint a tanárok többet tudnak, mint a diákok, ezért nem ellenzik, ha a diákok egyedül dolgoznak. Az egyetemisták és a középiskolás diákok is azt tartják a

pedagógus elsődleges feladatának, hogy megteremtsék a feltételeket a diákoknak az önálló ismeretszerzéshez. Valójában minden állítás azzal a frontális oktatási módszerrel ellentétes, melyet adatközlőink a leginkább ismernek és alkalmaznának is majd gyakorló pedagógusként, mégis elutasítják a direkt ismeretátadást, valamint a tanterv szerinti tárgyi tudásnál fontosabbnak ítélik a gondolkodási műveletek elsajátítását és az összefüggések megértését. A problémamegoldás helyes módjának megtalálásáról szintén ellentmondásosan vélekednek adatközlőink, elfogadják azt az állítást is, hogy a jó pedagógus megmutatja a diákoknak a problémamegoldás helyes módját, viszont azt az állítást sem vetik el, hogy a diákok abból tanulnak a legtöbbet, ha saját maguk találják meg a problémákra a megoldást.

9. ábra. Gyakorló pedagógusként hogyan osztanád meg az alábbi elemek között egy rendelkezésére álló átlagos tanóra idejét?

Gyakori probléma a pedagógusok körében a túlzott mértékű adminisztrációs feladatkör, leendő pedagógusok felvázolták az ideális tanóra tevékenységi struktúráját, melynek keretében értelem szerűen az adminisztrációra fordítanak a legkevesebbet, a legtöbb időt pedig a tényleges tanításra. Az, hogy az óra közel egynegyedét a diákok egyéni vagy csoportos tevékenységére szánják, szintén ellentmond a frontális oktatási módszernek, ahol a tanítás és a számonkérés dominál az óra keretében.

7. táblázat. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

	Hallgató	Diák
Szeretek iskolában/gyerekekkel dolgozni	1,4	2,1
Ha újra választhatnék, újra ezt a szakmát választanám	2,2	2,58
Másoknak is ajánlanám az intézményt, ahol tanulok	2,26	2,58
Másoknak is ajánlanám ezt a szakmát	2,27	2,22
A pedagógusi lét előnyei egyértelműen felülműlják a hátrányokat	2,71	2,92
Úgy érzem, a pedagógus szakma egy társadalmilag megbecsült szakma	2,82	2,68
Elégedett vagyok magammal, ha a pedagógusi tapasztalataimra gondolok	3,13	3,5
Ha tehetném, más intézményben tanulnám ezt a szakmát	3,4	2,8
Úgy érzem, a pedagógus szakma jó megélhetést biztosít számomra	3,48	3,5
Ha tehetném, más szakmát választanék	3,57	2,9

A pedagógus szakmával való elégedettségre különböző szempontok szerint kérdeztünk rá a hallgatóktól/diákoktól egyaránt. Szinte azonos módon elégedetlen mindkét csoport a pedagógusok anyagi megbecsülésével, vagyis egyáltalán nem gondolja azt, hogy a szakma jó megélhetést biztosítana számára. Az anyagi megbecsülésen túl a szakma társadalmi presztízsét inkább nem tartják kielégítőnek sem a hallgatók (2,82), sem a diákok (2,68). Mindezek ellenére a hallgatók inkább újraválasztanák ezt a szakot, mint a diákok, akik összességében inkább nem. A képzés helyszínéül szolgáló intézmények megítélésében minden esetben a középiskolai diákok voltak kevésbé elégedettek. A középiskolások inkább nem ajánlanák intézményüket másoknak továbbtanulás céljából (2,58), míg a hallgatók inkább igen (2,26), viszont inkább nem gondolja azt egyik csoport sem, hogy ha tehetné, más intézményben tanulna szakmáját (hallgatók átlaga 3,4; diákok átlaga 2,8). A szakmát azonban mindkét típusú oktatási intézményben tanuló csoport inkább ajánlaná másoknak. Összességében sem a diákok, sem a hallgatók nem gondolják azt, hogy a pedagógus lét előnyei egyértelműen felülműlják a hátrányokat.

A pedagógus hivatás lényegi eleme a diákokhoz való hozzáállás, ehhez a hallgatók teljes mértékben pozitívan állnak, szeretnek gyere-

rekekkel foglalkozni. A diákok nem teljes mértékben értettek ezzel egyet, de alapvetően úgy nyilatkoztak, hogy inkább szeretnek gyerekekkel foglalkozni.

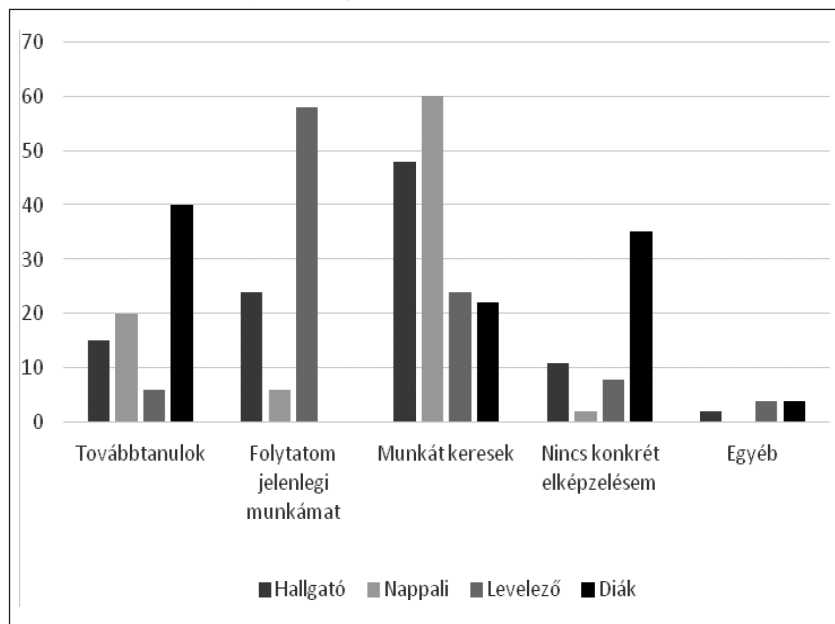
A pedagógus szakma visszasságait (alacsony bérezés, társadalmi megbecsültség hiánya) vélhetően a nevelői/tanítói munka iránti motiváció írja felül, s vezette a válaszadókat a szakma irányába. Kritikaként fogható fel az intézmények felé az a megállapítás, hogy a válaszadók nem elégedettek magukkal saját pedagógusi tapasztalataikat illetően, ugyanis ez azt jelenti, hogy a képzés alatt nem érzik elegendőnek a pedagógusi tapasztalat megszerzésére szánt időt. Azonban ezt a tapasztalatot nem is lehet feltétlenül a tanulmányi évek alatt rendelkezésre álló gyakorlati órákon megszerezni.

A pedagógusjelöltek jövőtervei

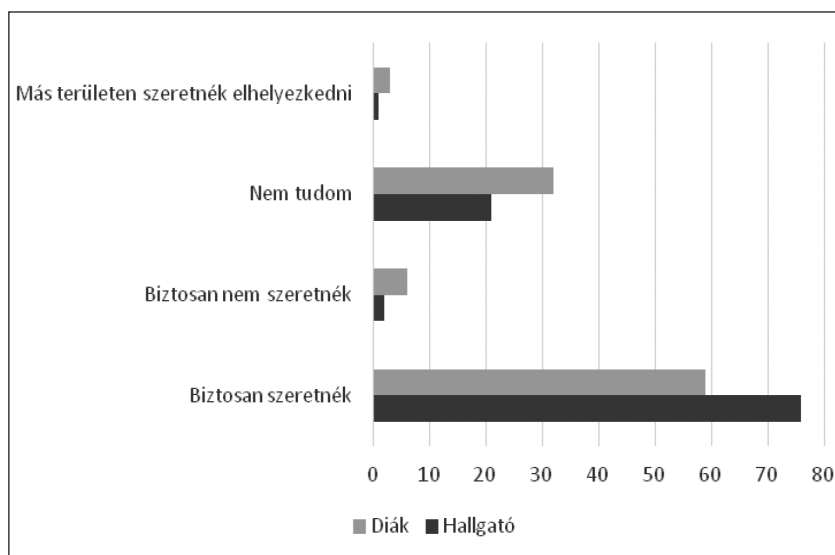
A középiskolai tanulmányok befejezését követően a diákok 40%-a szeretné tovább folytatni tanulmányait vélhetően valamilyen felsőfokú intézményben. Közel hasonló arányban vannak azok, akik még nem döntötték el, hogy szeretnének-e továbbtanulni, vagy az érettségi megszerzését követően megmérettetik magukat a munkaerőpiacon. Minden ötödik diák azt gondolja, hogy a középiskola befejeztével munkát szeretne vállalni, azonban ez még nem feltétlenül zárja ki azt, hogy mellette tanuljon is, vagy esetleg később kezdje el felsőfokú tanulmányait, akár a munkával párhuzamosan is. A levelező tagozatos hallgatók jelentős többsége már rendelkezik munkavisztonnyal, és a diploma megszerzését követően közel 60%-uk ugyanezen munkahelyen szeretné tovább folytatni eddigi munkáját. A nappali tagozatos hallgatókra nem jellemző tanulmányaik alatt az állandó munkaviszony, így ők lesznek azok, akik a diploma kézhez vétele után aktív munkakeresőkké válnak majd.

Annak megállapítására, hogy mennyire tudatosan választották a hallgatók a pedagógusképzést, a jövőterveik is árulkodóak lehetnek. Arra a kérdésre, hogy szeretne-e a megkérdezett tanulmányai befejeztével pedagógusként tevékenykedni, a középiskolások egyharmada bizonytalan volt, vélhetően azért is, mert ha tovább folytatják tanulmá-

10. ábra. Mit tervezel a diploma megszerzése után?

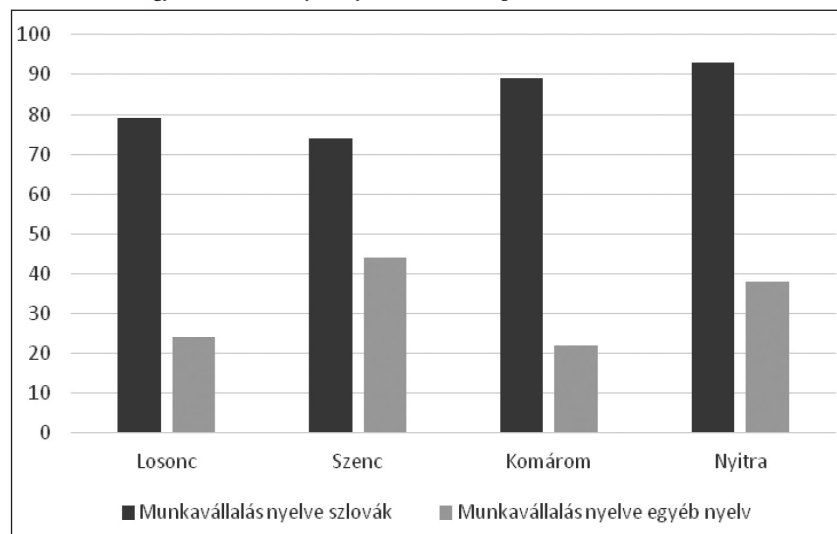
11. ábra. Szeretnél-e pedagógusként elhelyezkedni?

nyaikat az érettségi megszerzése után, távol állnak a munkavállalás pillanatától. Közel 60%-uk állítja biztosan a pedagóguspályán való elhelyezkedés a célja. Az egyetemi hallgatók ettől magasabb arányban (75%) szeretnének pedagógusként elhelyezkedni, a felsőfokú pedagógusképzés tehát számukra nem egy „parkoló pálya”, egy átkonvertálható diploma-szerzési lehetőség, hanem egy tudatos döntés a pedagóguspálya mellett. A levelező tagozatos hallgatók még magasabb arányban (86%) szeretnének nevelői/tanítói állást, bár 58%-uk már jelenleg is az oktatási szférában dolgozik, és ott is szeretnék pedagógusként folytatni munkájukat. A foglalkozás szféráján túl, mely esetünkben döntően az oktatást jelenti fontos kérdés, hogy a magyar tannyelvű oktatási intézményekben végzett diákok/hallgatók milyen nyelven lennének képesek munkát vállalni. A megkérdezettek – akiknek 95%-a eddigi tanulmányait magyar nyelven végezte – 86%-a képesnek érezné magát szlovák nyelven is munkát vállalni, vagyis szlovák nyelvtudását megfelelő szintűnek tartja ahhoz, hogy azt munkanyelvként használhassa. A többségi nyelven való munkavállalási hajlandóság kapcsolódik válaszadóink önbevalláson alapuló nyelvismereti szintjével, ugyanis minél magasabb szinten beszél a kérdőívet kitöltő a szlovák nyelvet, annál nagyobb eséllyel tartja magát alkalmasnak a szlovák nyelven történő munkavállalásra. Azok a megkérdezettek, akik szinte egyáltalán nem tudnak kommunikálni az állam nyelvén (9%) kisebb arányban bár, de 50%-uk mégis vállalna munkát szlovák nyelven. Ez az arány a nyelvismeret szintjein felfelé haladva egyre inkább nő, a kifejezési nehézséggel beszélők 85%-a, a kisebb hibákkal beszélők 95%-a, a helyesen beszélők 96%-a, a magukat szlovák anyanyelvűnek vallók mindegyike képesnek érzi magát a szlovák nyelvű munkavállalásra. Az idegen nyelven történő munkavállalásra való képesség főként külföldön lenne releváns, a megkérdezettek 27%-a gondolja azt, hogy képes lenne valamilyen idegen nyelven (angol, német vagy egyéb) dolgozni. A szlovák nyelvismerethez képest az idegen nyelvismeret lényegesen gyengébb. Az idegen nyelvek közül az angol nyelvismeret a legmagasabb szintű, 39% mondja magáról azt, hogy jól beszél az angolt kisebb hibákkal, ezt a szintet német nyelvből a megkérdezettek 15%-a éri el. Német nyelven egyáltalán nem beszél vagy csak pár szavas szókinccsel beszél a megkérdezettek közel háromnegyede. Az angol nyelvtől való távolságtartás

nem ilyen mértékű, esetünkben a diákok/hallgatók 44% egyáltalán nem beszél vagy csak pár szavas szókinccsel rendelkezik. Az idegen nyelvek közül az angol nyelvtudás a némethez képest magasabb szintű, a megkérdezettek egyharmada ugyanis egyáltalán nem is érti és nem is beszél a német nyelvet, míg az angol nyelv esetén ez az arány csak 7%.

12. ábra. A magyaron kívül milyen nyelven lennél képes munkát vállalni?

Válaszadóink migrációs szándékát illetően kijelenthetjük, hogy 59%-uk kifejezetten Szlovákiában szeretne elhelyezkedni, s nem tervez külföldön munkát vállalni. Migrációs célországként merült fel a diákok/hallgatók 8%-ánál Magyarország, további 10% opcióként jelölte meg Magyarországot és Szlovákiát párhuzamosan. Potenciális külföldi munkavállalási helyszíneként Magyarország után Ausztriát (4%) gondolják, majd az egyéb nyugat-európai országok következnek, sorrendben Anglia, Németország és Hollandia. A középiskolások körében a biztos szülőföldön maradó aránya alacsonyabb, mint az egyetemisták körében (42% és 65%). Ennek egyik oka a már meglévő munkaviszony, a levelező tagozatosok 58%-a ugyanis vélhetően már Szlovákiában dolgozik, és jelenlegi munkáját szeretné tovább folytatni. Azok a közép-

iskolások, akik tovább szeretnének tanulni négy egyetemet nevesítettek: a komáromi Selye János Egyetemet (32%), a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetemet (26%), a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemet (26%), egy fő pedig a győri Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karán szeretne továbbtanulni. A továbbtanulni szándékozó diákok pedagógus szakon folytatnák tanulmányaikat, alternatívaként (5 fő) előkerült a pszichológia szak is.

Összegzés

A pedagógus pályára készülő diákok/hallgatók átfogó szociológiai vizsgálatából egyértelműen kiderül, hogy a szlovákiai magyar pedagógusképzés bázisa egy leendő első generációs értelmiségi réteg. A pedagógus pályára készülőket főként a szakma iránti érdeklődésük miatt választották az adott intézményeket, az elsődleges vonzerő azonban a magyar nyelven tanulás lehetősége volt. Az intézmények diákjai/hallgatói tehát az anyanyelvű oktatás és a pedagógus pálya iránt egyaránt elkötelezettek, vagyis a szlovákiai magyar iskolák tanítói/tanári állásainak betöltésére készülnek. Ennek híján, azonban 86%-uk úgy nyilatkozott, szlovák nyelven is képes lenne munkát vállalni. A többségi nyelven való munkavállalás természetesen szoros összefüggésben van az államnyelv ismeret szintjével. Migrációs hajlandóságuk célországként a legtöbben Magyarországot (8%) jelölték meg, azonban további 10% Magyarországot és Szlovákiát párhuzamosan tartja potenciális munkavállalási helyszínné a jövőben.